AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
http://ageconsearch.umn.edu
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Acta oeconomica et informatica 1
Nitra, Slovaca Universitas Agriculturae Nitriae, 2000, s. 25–27

VYBRANÉ MARKETINGOVÉ INFORMÁCIE VÝROBY A PREDAJA PŠENICE A KUKURICE V EURÓPE

SELECTED MARKETING INFORMATION ON PRODUCTION AND MARKET OF WHEAT AND CORN IN EUROPE

Dušan ŠIMO
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

A comparison of the most important commodities of crop production points at certain qualitative bonds in the production process. Transition to the market economy leads business managements to slighter production structures. Outstanding positions belong to wheat and also corn, of course, in case of favourable natural and ecological conditions. Sown areas of wheat are increasing but hectare yields have the trend toward decreasing. Corn acreage shows a moderate reduction but the production has increased in the last years. Producer's prices of the above-mentioned commodities do not reach the price level of the producers in the EU countries. Comparative advantages expressed by index RCA are much more favourable for corn. The present economicenvironment for the primary agricultural producers has many features of a crisis period but there is a real supposition to overcome it.

Key words: wheat, corn acreage, yields, prices, RCA

Výroba obilnín má vo svete prioritné postavenie. Je to dané ich biologickou skladbou ako najlacnejšej zložky potravy vo výžive obyvateľstva. Rozsiahla genetická rozmanitosť obilných druhov a ich neobyčajná schopnosť využívať široké rozpätie pôdnoklimatických podmienok je predpokladom zabezpečovať v rozličných zemepisných polohách výživu ľudí. Súčasné odrody pozitívne reagujú na intenzifikačné faktory. Európske prírodné prostredie, ako i vysoký stupeň intenzifikácie sú odrazom vyšších úrod obilnín v Európe, kde okrem kukurice starý kontinent predstihuje USA a Austráliu. Za posledné hospodárske roky sa dosahovala v Európe úrodnosť 4,4 $t.ha^{-1}$ a najnižšie úrody sa zaznamenali v Afrike 1,0 t po hektári. Medzi obilninami vo svete má najvýznamnejšie postavenie pšenica, ryža a kukurica. Pšenica sa vo svete pestuje na ploche 227 mil.ha, z toho najviac v Ázii 39,2%, bývalom ZSSR 20,5%, ďalej v Severnej Amerike 16,2%, Európe 12,2%. Najvýznamnejšími pestovateľmi pšenice v rámci krajín CEFTA sú Rumunsko a Poľsko s 2,4 mil.ha.

Cieľom je analyzovať vybrané marketingové informácie výroby a predaja pšenice a kukurice v Slovenskej republike a vybraných krajinách Európy za posledné roky.

Materiál a metódy

Predmetom analýzy sú komodity pšenica a kukurica. V podmienkach CEFTA sa ryža pestuje na zanedbateľných plochách. Ak by sa hodnotila svetová produkcia sledovaných komodít, tak najvyššia produkcia sa zaznamenala při pšenici a kukurica je v produkcii pred ryžou. Príspevok sa orientuje na ukazovatele plôch, produkcie, cien výrobcov a ich komparáciu s vybranými krajinami Európy.

Pri získavaní podkladových údajov sa použili sekundárne zdroje Štatistického úradu SR, Ministerstva pôdohospodárstva SR, informácie z internetových stránok a ďalšie. Spracovanie sa realizovalo štandardnými metódami analýzy, syntézy a komparácie, najmä ukazovateľom komparatívnych výhod RCA.

RCA = 1 n [(x : m) : (X : M)]

kde: x - hodnota vývozu sledovanej komodity,
m - hodnota dovozu sledovanej komodity,
X - hodnota celkového agropotravinárskeho vývozu krajiny,
M - hodnota celkového agropotravinárskeho dovozu krajiny.

Výsledok sa hodnotí ako komparatívna výhoda, ak je RCA väčšie ako 0, keď je RCA menšie ako 0, ide o komparatívnu nevýhodu. Čím vyššia je kladná hodnota RCA, tým vyššia je komparatívna výhoda a opačne.

Dosiahnuté výsledky a diskusia

Porovnanie základných produkčných ukazovateľov

Pšenica a kukurica v podmienkach SR a vo svete majú významné postavenie na agrárnom trhu. Vybrané ukazovatele sledovaných komodít sú uvedené v tabuľke 1.

Ako dokazujú údaje v tabuľke 1 v podmienkach prechodu na trhové hospodárenie sa v SR zaznamenal nárast komodity obilniny, keď sa v roku 1998 zberali na ploche 859,8 tis.ha. Ide o kvantitatívny nárast zberových plôch. Index 98/90 dosiahol 111 boda. Aj napriek zvýšeným pestovateľským plochám sa zaznamenal za sledované obdobie pokles úrodnosti, čo dokazuje index 87 a nadväzne aj produkcia 96 bodov.

Ak sa analyzuje komodita pšenica, možno z výsledkov konštatovať, že plochy sa iba mierne zvýšili o 3 indexové body, ale podstatnejšie poklesli hektárové úrody a nadväzne aj produkcia.

Pri výrobe kukurice je východisková analýza rovnaká ako pri obilninách, čo znamená, že plochy sa zvýšili rovnakým indexom, ale významnejšie sa zvýšili hektárové úrody (index 153) a tým aj produkcia 172 indexového boda.

Porovnanie uvedených ukazovateľov s výsledkami v európskych krajinách ukazuje, že zberové plochy majú narastajúci trend

Tabuľka 1 Zberové plochy, indexy plôch, úrod a produkcie podľa rokov v SR

Komodita (1)	Plochy (tis.ha) (2)			Index 1998/1990 (3)		
	1990	1993-1997	1998	plochy (4)	úrody (5)	produkcia (6)
Obilniny spolu (7)	776,0	844,6	859,8	111	87	96
z toho pšenica (8)	416,8	420,7	428,8	103	84	88
kukurica (9)	103,9	132,3	115,8	111	153	172

Prameň: ŠÚ SR a vlastný výpočet

Table 1 Harvested areas, indices of acreage, yields and production by years in the Slovak Republic
(1) commodity, (2) acreages (ths. of hectares), (3) index 1998/1999, (4) acreages, (5) yields, (6) production, (7) cereals in total, (8) of which wheat, (9) corn

Tabuľka 2 Porovnanie cenového vývoja pšenice a kukurice podľa rokov

Komodita (1)	Krajina (2)	Jedn. (3)	Roky (4)					Index 1998/94 (5)
			1994	1995	1996	1997	1998	
Pšenica (6)	SR	ECU.t^{-1}	91,0	83,0	96,0	111,0	105,7	116
	EÚ	ECU.t^{-1}	144,0	138,0	138,0	126,0	126,9	87
	SR/EÚ	%	63,2	60,5	69,6	88,1	83,3	-
Kukurica (7)	SR	ECU.t^{-1}	95,0	95,0	113,0	103	84,0	88
	EÚ	ECU.t^{-1}	149,0	157,0	155,0	134,0	125,7	84
	SR/EÚ	%	63,8	60,5	72,9	76,9	66,8	-

Prameň: ASO a vlastný výpočet

Table 2 Comparison of price development at wheat and corn by years
(1) commodity, (2) country, (3) unit, (4) years, (5) index 1998/94, (6) wheat, (7) corn

a v roku 1997 dosiahli 431 985 tis.ha, čo dokazuje aj index 97/95 115 boda, ale i úrodnosť má narastajúci trend. V roku 1995 to bolo 2,81 t a v roku 1997 3,19 t po hektári (index 113). Ak by sa analyzovala pšenica, tak z celkovej plochy zaberá 44,5% plôch a úroda dosiahla 3,27 t na hektár.

Pri výrobe kukurice na zrno sú zberové plochy v Európe 12 976 tis.ha, čo je 9,6% podiel z obilnín. Úrody sú významne vyššie a dosiahli úroveň 5,76 t.ha^{-1}. Uvedené údaje sú vrátane bývalého ZSSR. Bez tejto krajiny boli plochy pšenice v roku 1997 28 044 tis.ha a úroda sa zaznamenala na úrovni 4,65 t na hektár. Najkritickejšie obdobie z hľadiska produkcie boli roky 1992 a 1993, keď produkcia dosiahla najnižšiu úroveň. Ak by sa analyzovali zberové plochy v Európe bez bývalého ZSSR aj pri kukurici, tak plochy majú za roky 1991-1997 vyrovnanú úroveň 11 360 tis.ha, čo dokazuje aj index 1,06 boda, ale úrody sa výrazne zvýšili na úroveň 6,10 t.ha^{-1}. Pri tejto komodite sa v krajinách Európy zaznamenali narastajúce trendy úrodnosti bez významných výkyvov.

Z krajín CEFTA (vrátane Rumunska, Bulharska a Slovinska) plochy pšenice zaberajú 30,4% podiel a pri kukurici až 43,6%. Úrody sú ale nižšie, a to o 3,51 t pri pšenici a 4,49 t na hektár pri kukurici.

Porovnanie cien výrobcov pšenice a kukurice

Porovnanie cien výrobcov (farmárske ceny) je komplikované a nie vždy môže kvalifikovane vyjadrovať ekonomickú pozíciu výrobcu vzhľadom na rozdielne makroekonomické vplyvy štátu, kúpnu silu odberateľov či ďalšie faktory. Aj napriek uvedenému možno v absolútnych hodnotách porovnávať ich úroveň. V tabuľke 2 uvádzame porovnanie cenového vývoja sledovaných komodít podľa rokov.

Tabuľka 2 dokazuje, že ceny výrobcov v SR významne zaostávajú za cenami v EÚ. Pri pšenici v SR sa zaznamenal nárast v porovnaní za sledované časové obdobie, naopak v EÚ sa ceny výrobcov znížili indexom 87. Aj napriek uvedenému ceny výrobcu pšenice v SR dosahujú len 83,3% cien v krajinách EÚ.

Ceny výrobcov kukurice sú za posledné roky 1997 a 1998 nižšie ako pri pšenici, ale v porovnaní s EÚ sú podstatne nižšie, keď dosahujú v roku 1998 len 66,8% úroveň európskych cien.

Komparatívna výhoda - nevýhoda pšenice a kukurice

Komparatívne výhody sledovaných komodít sa analyzovali podľa indexu RCA. Výsledky sú uvedené v tabuľke 3.

Tabuľka 3 dokazuje, že pri pšenici ročníky 1996 a 1997 boli komparatívnou nevýhodou s krajinami CEFTA a za sledované roky SR s EÚ zaznamenala komparatívnu výhodu. Ak by sa konkrétnejšie analyzovala komparatívna výhoda s ČR, tak pri pšenici, ale aj pri kukurici má SR výhodu.

Pri porovnaní komparatívnych výhod kukurice sme zaznamenali počas sledovaného obdobia kamparatívne výhody s krajinami CEFTA, ale s krajinami EÚ skôr nie.

Vykonaná analýza vybraných komodít poukázala na celý rad problémov, ktoré sú v súčasnom formujúcom sa poľnohospodársko-potravinárskom komplexe najmä v prvovýrobe. Možno vyjadriť súhlasné stanovisko s autormi Šimo (1997), Kretter (1997), Mižičková (1997), Nagyová (1996) a ďalšími, ktorí poukazujú na základné faktory podnikania v prechodnom období na trhovú ekonomiku. Komparácia naturálnych výsledkov poukázala, že v SR zaostáva-

Tabuľka 3 Komparatívna výhoda - nevýhoda SR s krajinami CEFTA a EÚ pri pšenici a kukurici podľa rokov na základe ukazovateľa RCA

	CEFTA (2)					EÚ (3)	
Komodita (1)	1994	1995	1996	1997	1998	1997	1998
Pšenica (4)	0,55	3,82	-0,35	-0,40	0,80	0,30	7,20
Kukurica (5)	1,95	2,10	1,30	1,60	2,50	-1,00	0,10

Table 3 Comparative advantage - disadvantage of the Slovak Republic with the CEFTA´s and EU´s countries in wheat and corn by years, based on RCA index
(1) commodity, (2) CEFTA, (3) EU, (4) wheat, (5) corn

me za produkčnými ukazovateľmi sledovaných komodít v prvovýrobe, najmä pri pšenici. Priaznivejšie výsledky sa zaznamenali pri pestovaní kukurice na zrno. Na rozvoji technologických programov výroby kukurice sa podieľa viac faktorov, počnúc biologickým materiálom, racionálnejšími technológiami a know-how, výkonnejšími strojovo-technologickými linkami, až úspešnejšími marketingovými prístupmi k odbytu kukurice. K týmto problémom zaujali kvalifikované stanoviská Masnica - Izakovič (1998), Ložek - Fecenko (1998), Ďuďák (1998), Vicen (1998), Kretter (1998), Horská (1998) a iní autori.

V marketingu sa zdôrazňujú faktory mixu. Významné postavenie medzi nimi má produkt a cena. Kvalita produktu pšenice či kukurice je základným predpokladom úspešného pôsobenia na trhu. Dosiahnutie tohto cieľa predpokladá komplexnosť všetkých faktorov marketingového riadenia. Producenti, ktorí napĺňajú uvedenú tézu, spravidla bývajú úspešní na trhu.

Súhrn

Komparácia najvýznamnejších komodít rastlinnej produkcie poukázala na isté kvalitatívne väzby vo výrobnom procese. Prechod na trhovú ekonomiku u nás vedie podnikové manažmenty k zoštíhľovaniu štruktúry výroby. Do popredia sa presadili práve pšenica a vo vhodných prírodno-ekologických podmienkach aj kukurica na zrno. Pestovateľské plochy pšenice stúpajú, ale produkcia z jednotky plochy má klesajúcu úroveň. Pri kukurici sa plochy mierne znižovali, ale produkcia sa za posledné roky zvyšovala. Ceny výrobcov pri sledovaných komoditách nedosahujú úroveň cien pestovateľov v EÚ pri pšenici ani kukurici. Komparatívne výhody vyjadrené indexom RCA sú pri kukurici priaznivejšie ako pri pšenici. Súčasné ekonomické prostredie je pre výrobcov poľnohospodárskych komodít krízové, je však predpoklad jeho prekonania.

Kľúčové slová: pšenica, kukurica, plochy, úrody, ceny, RCA

Literatúra

ĎUĎÁK, J. 1998. Efektívnosť strojových liniek pri pestovaní kukurice na zrno. In: Manažment a marketing výroby, spracovania a predaja kukurice. Zborník z vedeckej konferencie. sNitra : SPU, 1998, s. 61-65. ISBN 80-7137-530-6

HORSKÁ, E. 1998. Analýza cenovej úrovne termínovaných kontraktov na kukuricu na vybraných svetových komoditných trhoch. In: Manažment a marketing výroby, spracovania a predaja kukurice. Zborník z vedeckej konferencie. Nitra : SPU, 1998, s.117-124. ISBN 80-7137-530-6

KRETTER, A. 1996. Modelovanie marketingových reťazcov poľnohospodársko-potravinárskych komodít. In: Aktuálne problémy riešené v poľnohospodárstve. Zborník z medzin. semin. ved. prac. Nitra : VŠP, 1996, s. 1-3.

KRETTER, A. 1998. Problémy odbytu a nákupu pri komodite kukurica. In: Manažment a marketing výroby, spracovania a predaja kukurice. Zborník z vedeckej konferencie. Nitra : SPU, 1998, s. 97-102. ISBN 80-7137-530-6

LOŽEK, O. - FECENKO, J. 1998. Optimalizácia výživy kukurice zinkom. In: Manažment a marketing výroby, spracovania a predaja kukurice. Zborník z vedeckej konferencie. Nitra : SPU, 1998, s. 53-59. ISBN 80-7137-530-6

MASNICA, M. - IZAKOVIČ, R. 1998. Šľachtenie kukurice na zrno a siláž. In: Manažment a marketing výroby, spracovania a predaja kukurice. Zborník z vedeckej konferencie. Nitra : SPU, 1998, s. 15-23. ISBN 80-7137-530-6

MIŽIČKOVÁ, Ľ. 1996. Slovenskí SHR v podmienkach formulujúceho sa konkurenčného prostredia. In: Zemědělská ekonomika, 1996, č. 4, s. 171-174.

NAGYOVÁ, Ľ. 1996. Aktivizácia podnikateľských činností v podmienkach rozvíjajúcej sa trhovej ekonomiky : Habilitačná práca. Nitra, VŠP, 1996. 102 s.

ŠIMO, D. 1999. Konkurencieschopnosť výroby pšenice v krajinách CEFTA a EÚ. In: Reštrukturalizácia agrárneho trhu v SR. Zborník vedeckých prác. Nitra : SPU, 1999, s. 7-12. ISBN 80-7137-569-1

VICEN, M. 1998. Úroveň nákladov a cien kukurice na zrno v SR. In: Manažment a marketing výroby, spracovania a predaja kukurice. Zborník z vedeckej konferencie. Nitra : SPU, 1998, s. 83-89. ISBN 80-7137-530-6

Kontaktná adresa:
prof.Ing. Dušan ŠIMO, CSc.
Katedra manažmentu a marketingu, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, tel.: 087/601 187